

До співробітництва може привести тільки «м'яка сила» шляхом привабливості за допомогою використання таких ресурсів, як цінності, культурні установки, правила [3, с. 216]. Саме співробітництво в межах Євросоюзу та «двадцятки» «допомогло країнам «утриматися від сповзання у другу Велику депресію» [4]. Отже, як під час світової економічної кризи 2008 року, так і зараз під час пандемії коронавірусу знадобилося втручання держави в якості регулятора соціальних відносин. Саме вона, яка вдається до ресурсів «м'якої сили», має великі шанси налагодити співробітництво з бізнесом для вирішення нагальних проблем людства.

Список бібліографічних посилань

1. Креймер М., Агарвал Р., Шринивас А. Почему бизнес плохо помогает решать проблемы человечества. *Ведомости*. 17.12.2019. URL: <https://www.vedomosti.ru/management/articles/2019/12/17/818953-biznes-ploho-pomogaet>.
2. Петрова Ю., Федотова Е. Как бизнес расплачивается за право зарабатывать деньги. *Ведомости*. 20.01.2020. URL: <https://www.vedomosti.ru/management/articles/2020/01/20/821047-kak-biznes>.
3. Лебедева М.М. «Мягкая сила»: понятие и подходы. *Вестник МГИМО-Университета*. 2017. №3 (54). С. 212-223.
4. Башкатова А. Глобализм с человеческим лицом. *Независимая газета*. 06.04.2011. URL: https://www.ng.ru/economics/2011-04-06/1_globalizm.html.

Одержано 19.10.2021

УДК 349.2

Вікторія Олександрівна ДЕГТЯРЬОВА,

аспірантка Харківського національного університету внутрішніх справ

ЩОДО НАСЛІДКІВ ЗОВНІШНЬОЇ ТРУДОВОЇ МІГРАЦІЇ

Проблема зовнішньої трудової міграції з кожним роком набуває все більшої актуальності для України, з огляду на збільшення її обсягів та впливу на національну економіку. Закон України «Про зовнішню трудову міграцію» визначає, що зовнішня трудова міграція – це переміщення громадян України, пов'язане з перетинанням державного кордону, з метою здійснення оплачуваної діяльності в державі перебування [1].

По даним Міністерства соціальної політики в 2019 році налічувалось 3,2 млн трудових мігрантів. В окремі періоди, під час сезонних робіт, було 7-9 млн мігрантів. Водночас на постійне проживання за кордон виїхали 11 тис. 311 осіб, а повернулися – 1 тис. 996 осіб. В 2020 році, по даним голови Національного банку України, близько 3 млн трудових мігрантів. А в 2021 році, по даним Інституту демографії та соціальних досліджень, кількість трудових мігрантів становить 2,5-3 млн. Протягом року в країну повернулися 400-500 тисяч осіб, але переважно через пандемію коронавірусу. Країни Євросоюзу закривалися на локдаун, люди втрачали роботу і змушені були повертатися [2]. Найбільше трудових мігрантів України наразі працюють в Чехії, Німеччині, Словаччині, Ізраїлі, Польщі, Фінляндії, Франції.

Контингент трудових мігрантів складається з двох порівнянних за чисельністю груп — довгострокових мігрантів, які перебувають у країнах-реципієнтах по кілька років, і короткострокових, зазвичай т. з. циркулярних — що виїжджають час від часу на сезонні або разові роботи з постійним поверненням на Батьківщину. В будь-який момент частина (від 30 до 70 %) короткострокових працівників перебуває в Україні [3].

Сутність трудової міграції населення полягає в забезпеченні кількісної та якісної відповідності між потребою в робочій силі та наявністю її в різних регіонах держави та

світу, а також у реалізації прагнень працівників задовольнити особисті потреби соціального, професійно-кваліфікаційного та духовного характеру [4, с. 165].

До основних причин виникнення трудової міграції в Україні можна віднести:

- недостатня кількість робочих місць;
- низька заробітна плата;
- відсутність перспектив;
- погана економічна ситуація.

У науковій літературі виділяють як позитивні, так і негативні наслідки зовнішньої трудової міграції. І. Гарна-Іванова відносить до позитивних (сприяння інтеграції України до світового ринку праці; послаблення потоку безробіття на національний ринок праці, зниження соціальної напруженості у суспільстві; надходження до України іноземної валюти у формі грошових переказів трудових емігрантів та інвестування коштів в економіку через створення спільних підприємств з іноземними засновниками; важливий чинник розвитку технологій, обміну досвідом роботи, чинник перебудови професійної та кваліфікаційної структури зайнятості, швидкого й ефективного пристосування до умов світового ринку), до негативних наслідків (втрата Україною конкурентоспроможної частини власної робочої сили (особливо науковців і фахівців), що призводить до уповільнення темпів науково-технічного прогресу; збільшення тиску на національний ринок праці внаслідок створення іноземними громадянами конкуренції місцевій робочій силі; втрата Україною іноземної валюти, що вивозиться іммігрантами як власні заощадження; дискримінація та експлуатація наших громадян з боку місцевих роботодавців; виникнення політичних та економічних претензій до України з боку країн-реципієнтів у зв'язку зі збільшенням нелегальної трудової міграції українців; зростання злочинності та соціальної напруженості у суспільстві через міжнаціональні конфлікти) [5, с.45]. В. Масний вказує, що для більшості людей трудова міграція – це можливість покращити свої соціально-економічні умови життя. Для держави – грошові перекази, які надходять із-за кордону та оптимістично впливають на розвиток банківської системи, стимулюють внутрішній попит та дозволяють розвиватися торгівлі. Виїзд людей на роботу також дозволяє в українських умовах знижувати ризик соціальної напруги. Однак причиною глибокої кризи на ринку праці є саме міграція, яка насамперед позначається на гострому дефіциті трудових ресурсів. Якщо подивитися стратегічно, то трудова міграція українців буде мати дуже серйозні наслідки на подальший економічний розвиток нашої країни. Це пов'язано не тільки з виїздом людей, а з демографічною ситуацією, яка складається в країні. Кількість українців кожного року скорочується і вже за оцінками демографів до кінця 2030 року кількість працездатного населення в Україні скоротиться майже на 3 млн осіб. У зв'язку з цим, через декілька років функціонування системи соціального забезпечення припиниться, бо на одного працездатного українця буде троє пенсіонерів [6].

Вважаємо, що сьогодення ситуація, що склалася із зовнішньою трудовою міграцією є загрозовою та несприятливою для розвитку економіки України. Негативні її наслідки значно перевищують позитивні. Адже саме міграція здійснює вплив на суспільство, який негативно позначається на демографічному становищі, ринку праці, розвитку економіки, що призводить до втрати кваліфікованої частини населення у трудовому віці.

Вирішення даної проблеми можливе за умов: збереження існуючих та створення нових робочих місць в достатній кількості; підвищення рівня доходів суспільства до тих країн, в які виїжджають українці на заробітки, щоб зберегти кваліфіковану частину населення; імпорту робочої сили шляхом залучення фахівців з інших країн, де рівень заробітної плати нижчий та гірші умови для роботи; здійснення професійного навчання та розвитку працівників відповідно до потреб роботодавців; забезпечення належної підготовки кадрів; держаної підтримки у розв'язанні житлової потреби; стимулювання внутрішньої мобільності робочої сили; удосконаленні чинного законодавства.

Таким чином, сучасна зовнішня трудова міграція переважно негативно впливає на розвиток України у демографічній, фінансовій, соціальній та трудовій сферах. Слід

розуміти, що зовсім припинити трудову міграцію населення до інших країн неможливо, але зменшити даний потік мігрантів та повернути їх до України в цілому реально, якщо забезпечити вище наведені умови вирішення даної проблеми.

Список бібліографічних посилань

1. Закон України «Про зовнішню трудову міграцію» URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/761-19#Text>;
2. Трудова міграція: скільки українців працювали за кордоном в 2019-2021 роках. URL: <https://www.slovoidilo.ua/2021/03/18/infografika/suspilstvo/trudova-mihracziya-skilky-ukrayincziv-pracyuvaly-kordonom-2019-2021-rokax> (дата звернення 04.10.2021)
3. *Демографія та соціальна економіка*. 2020. №4(42). С.25-40. URL: <https://doi.org/10.15407/dse2020.04.025>
4. Гуцу С. Ф. Трудова міграція: сутність та наслідки. *Право і безпека*. 2011. № 4 (41). С. 164-168.
5. Міграційне право України : підручник / [С.М. Гусаров, А.Т. Комзюк, М 57 О.Ю. Салманова та ін.] ; за заг. ред. д-ра юрид. наук, чл.-кор. НАПрН України С.М. Гусарова. — Харків : Дім реклами, 2016. – 296 с.
6. Чи можливо повернути в Україну трудових мігрантів. Пояснює експерт. URL:<https://suspilne.media/149652-ci-mozливо-povernuti-v-ukrainu-trudovih-migrantiv-poasnue-ekspert/> (дата звернення 04.10.2021)

Одержано 19.10.2021

УДК 332.14:338.2

Анастасія Володимирівна ДІДЕНКО,

кандидат економічних наук, доцент,

доцент кафедри аналітичної економіки та менеджменту

Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД

Формування ефективної системи протидії загрозам економічній безпеці країни завжди була актуальною та загострилася останніми роками. Ця проблематика не оминає й територіальні громади, економічна безпека яких є елементом загальнонаціональної економічної безпеки. Інший підхід до розподілення грошових потоків формує самостійні одиниці, однією з задач яких є забезпечення своєї соціальної, фінансово-економічної безпеки з використанням власних фінансових, людських та інфраструктурних ресурсів.

Серед складових системи безпеки територіальної громади особливу увагу концентрують на економічній, інформаційній, екологічній та соціальній безпеці. У роботі [1] економічну безпеку територіальної громади розглядають як стан рівня її життєздатності. При цьому життєздатність трактують як одночасне гарантування виконання місії і цілей її функціонування, сталість розвитку та забезпечення захищеності від внутрішніх і зовнішніх ризиків [1]. Також економічну безпеку територіальної громади розглядають як систему заходів по формуванню її захищеності від зовнішніх та внутрішніх загроз, здатності до фінансової спроможності та створення умов для забезпечення необхідного рівня якості населення громади за умов раціонального використання наявних ресурсів.

У статті [2] автори зазначають, що для територіальних громад значною проблемою є розробка чіткого механізму побудови якісних прогнозів соціально-економічного розвитку громади. Тому дослідження, що направлені на вирішення цієї проблеми є вкрай актуальними. Так, у роботах [3-4] представлено підхід до оцінки фінансово-бюджетної ситуації територіальної громади на основі аналізу та порівняння результатів фінансової діяльності новоутвореної територіальної громади з результатами інших громад, як своєї області, так і сусідніх. Такий підхід дає змогу сформувати достатні ресурси для